

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ระดับความสุขในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสุขในการทำงานของครูที่สอนต่างระดับชั้น 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประชากร คือ ที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนรวมทั้งสิ้น 417,889 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 480 คน ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบ 4 ขั้นตอน (four-stage sampling) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ ตัวแปรตาม คือ ความสุขในการทำงานของครู ตัวแปรอิสระคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ปัจจัยภูมิหลัง คือ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนและสถานภาพสมรส ปัจจัยภายในบุคคล คือ การรับรู้คุณค่าในตนเอง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงและความสัมพันธ์ในครอบครัว ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สัมพันธภาพในที่ทำงานและสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ปัจจัยจิตใจ ได้แก่ ลักษณะงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของครู แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดให้เลือกตอบ โดยถามข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ระดับชั้นที่สอน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการสอน ภาวการณ์อื่น ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของครู โดยมีลักษณะ เป็นมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยให้ผู้เลือกตอบเลือกระดับการรับรู้ที่เกิดขึ้นตรงกับการรับรู้ของตนเองมากที่สุด มี

วัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับความสุขในการทำงานของครู ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจง ของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 16 ตัวแปร เพื่อให้ทราบลักษณะการกระจายตัวและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ ความโด่ง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 2) วิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความสุขในการทำงานของครูที่สอนต่างระดับชั้น โดยใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยประชากร 2 กลุ่ม (t-test) 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงหรือไม่ (linear relationship) ทิศทาง (direction) ของความสัมพันธ์ว่าเป็นบวกหรือลบ ขนาด (strength) ของความสัมพันธ์มีค่าอยู่ในระดับใด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 4) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล และทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลความสุขในการทำงานของครูที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมลิสเรล LISREL

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 480 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.0 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 35) ส่วนใหญ่มีอายุราชการ 21 – 30 ปี (ร้อยละ 31.5) ซึ่งระดับการศึกษาสูงสุด คือปริญญาตรี (ร้อยละ 77.3) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 45.8) มีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท (ร้อยละ 30.8) และมีภาระหนี้สิน (ร้อยละ 58.8)

1.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรเชิงสาเหตุ พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยการรับรู้คุณค่าในตนเองมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และปัจจัยลักษณะงานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และ 3.86 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสุขในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวแปรความสุขในการทำงานของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 โดยความสุขทางกายในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.71 และความสุขทางใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 โดยครูมีความสุขในการทำงานในด้านความสุขทางกาย มากกว่า ความสุขทางใจ

3. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสุขในการทำงานของครูที่สอนต่างระดับชั้น

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความสุขในการทำงานของครูที่สอนต่างระดับชั้น ระดับความสุขในการทำงานของครูในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยของความสุขทางกายและมีความสุขทางใจของครูทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของตัวแปรความสุขทางกายและมีความสุขทางใจของทั้งครูที่สอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเท่ากัน

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากโมเดลความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน การรับรู้คุณค่าในตนเอง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ความสัมพันธ์กับนักเรียน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ลักษณะงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงาน ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน โดยความสุขในการทำงานของครูสามารถวัดได้จากความสุขทางกายและมีความสุขทางใจ

ตัวแปรความสุขในการทำงานของครู ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้คุณค่าในตนเองมากที่สุด โดยมีค่าอิทธิพลทางตรง 0.40 รองลงมาคือความสัมพันธ์กับนักเรียน มีค่าอิทธิพลทางตรง 0.23 ส่วนระดับการศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขในการทำงานของครูน้อยที่สุด คือ มีค่าอิทธิพลทางตรง 0.04

5. ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลความสุขในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของความสุขในการทำงานของครูระหว่างครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผู้วิจัยทำการทดสอบสมมติฐานเป็นลำดับชั้นลดหลั่นกันไป พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และไม่ปฏิเสธสมมติฐานที่ 1 คือ รูปแบบโมเดลไม่แปรเปลี่ยน พิจารณาจากค่าไค-แอสควร์ เท่ากับ 256.03 องศาอิสระ(df) เท่ากับ 277 ค่า p เท่ากับ 0.81 ดัชนีวัดความกลมกลืนมีค่าเข้าใกล้ 1 (ค่าGFI เท่ากับ 0.90 ค่า NFI เท่ากับ 0.98 และค่า RFI เท่ากับ 0.97) แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือโมเดลไม่มีความแปรเปลี่ยนของรูปแบบระหว่างครูผู้สอนแต่ละระดับชั้น

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อตัวแปรความสุขในการทำงานของครู (HAPPINESS) พบว่า ความสุขในการทำงานของครูได้รับอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกจากปัจจัยการรับรู้คุณค่าในตนเอง (SELFEST) สูงสุด รองลงมาคือปัจจัยความสัมพันธ์กับนักเรียน (STUD) แสดงว่า การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในครอบครัว มีการพูดคุย ปรีกษา ให้กำลังใจแก่กันและทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว รวมถึง การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน นักเรียนให้ความร่วมมือในการเรียนที่ดี มีความเคารพนับถือในตัวครู จะมีอิทธิพลให้ครูมีความสุขในการทำงานมากยิ่งขึ้น แต่ตัวแปรความสุขในการทำงานของครู ได้รับอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบจากปัจจัยลักษณะงาน (WORK) แสดงว่า การที่ครูมีบทบาทหน้าที่ หรืองานที่ได้รับผิดชอบมาก จะทำให้ครูมีความสุขในการทำงานลดลง

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ มีค่าอยู่ระหว่าง $-0.005 - 0.483$ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ตัวแปรความสัมพันธ์ในครอบครัว (FAMILY) กับ ตัวแปรการรับรู้คุณค่าในตนเอง (SELFEST) รองลงมาคือ ตัวแปรความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (COLL) กับตัวแปรสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน (ENVI) ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ตัวแปรระดับการศึกษาของครู (EDU) กับตัวแปรความสัมพันธ์กับนักเรียน (STUD)

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 4 ประเด็น มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ระดับความสุขในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ระดับความสุขในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูมีค่าเฉลี่ยของความสุขในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้จากครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบและงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานที่ได้รับมอบหมายค่อนข้างมาก อีกทั้งรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิทักษ์ พิสัยพันธุ์(2553) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาความสุขของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 มีค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสุขในการทำงานของครูที่สอนต่างระดับชั้น

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความสุขในการทำงานของครูที่สอนต่างระดับชั้น มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสุขในการทำงานในระดับใกล้เคียงกัน พบว่า ระดับความสุขในการทำงานของครูในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า ครูทั้งสองกลุ่มมีสภาพบริบทต่าง ๆ อาทิ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน การรับรู้คุณค่าในตนเอง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ความสัมพันธ์กับนักเรียน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ลักษณะงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน เนื่องจากอยู่ภายใต้การบริหารงานในสังกัดเดียวกัน นโยบายหรือการบริหารจัดการจึงมาจากหน่วยงานเดียวกัน ทำให้ทิศทางและรูปแบบการดำเนินงานของครูเป็นไปในทางเดียวกัน รวมถึงภาระงานที่คล้ายคลึงกันอีกด้วย

3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ตัวแปรความสัมพันธ์ในครอบครัว (FAMILY) กับ ตัวแปรการรับรู้คุณค่าในตนเอง (SELFEST) แสดงว่า หากครูมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวในทางที่ดี ก็จะส่งผลให้ครูมีการรับรู้คุณค่าในตนเองสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิตา บัวเปรม(2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของข้าราชการกลุ่มวิชาการในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวส่งผลให้ข้าราชการกลุ่มวิชาการในจังหวัดเพชรบูรณ์มีความสุขมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูเบศร์ ปิ่นแก้ว(2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของภาครัฐในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุข ประกอบด้ว้ด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก

ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดรองลงมาคือ ตัวแปรความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (COLL) กับตัวแปรสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน (ENVI) แสดงว่า หากครูมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในทางที่ดี ก็จะส่งผลให้ครูมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ตัวแปรระดับการศึกษาของครู (EDU) กับตัวแปรความสัมพันธ์กับนักเรียน (STUD)

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรความสุขในการทำงาน (HAPPINESS) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากตัวแปรการรับรู้คุณค่าในตนเอง (SELFEST) มากที่สุด รองลงมาคือ ตัวแปรความสัมพันธ์กับนักเรียน (STUD)

4. เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง 12 ตัวแปรพบว่า ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความสัมพันธ์กับนักเรียน ลักษณะงาน ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน และการรับรู้คุณค่าในตนเอง ล้วนมีอิทธิพลต่อตัวแปรของระดับความสุขในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาตัวแปรแล้วจะแสดงให้เห็นว่า ถ้าครู มี ความสัมพันธ์ในครอบครัว กับผู้บริหาร และผู้ร่วมงาน มีสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ลักษณะงานที่ดี มีการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี และรับรู้คุณค่าในตนเอง แล้วก็จะทำให้ระดับความสุขในการทำงานของครู สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของชุตติมณฑน์ ฟ้าภิญโญ(2552) ทำการศึกษาเรื่อง ความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท ควอลิตี้เซรามิก จำกัด จังหวัดลำปาง พบว่า องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน ด้านลักษณะงาน ด้านค่านิยมร่วมขององค์กร ด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ด้านผู้นำและด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยสามารถร่วมทำนายความสุขในการทำงานของบุคลากร บริษัท ควอลิตี้เซรามิก จำกัด จังหวัดลำปาง และเบญจวรรณ มาลัยรุ่งสกุล(2552) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมกับความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 337 คน ผลการวิจัย พบว่า ความสมดุลระหว่างชีวิตงานและครอบครัว อิสระในการทำงานคุณค่าของงาน ความปลอดภัยในการทำงาน สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ความหลากหลายของงาน และการได้รับค่าตอบแทนและรายได้ที่เพียงพอ สามารถร่วมกันทำนายความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลของรัฐได้ร้อยละ 41

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ในการเสนอในส่วนนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการนำเสนอ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และส่วนที่สอง เป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะในการทำวิจัยใน ครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแปรการรับรู้คุณค่าในตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อ ความสุขในการทำงานของครูมากที่สุด ซึ่ง ตัวแปรการรับรู้คุณค่าในตนเองนั้นยังมีความสัมพันธ์กับ ตัวแปรความสัมพันธ์ในครอบครัวด้วยเช่นกัน ดังนั้น แนวทางในการสร้างความสุขในการทำงาน ให้กับครู จึงควรเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ในครอบครัวเสียก่อน สมาชิกในครอบครัวควรมีการปรึกษา พูดคุย ให้กำลังใจแก่กัน มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในครอบครัวบ้าง เพื่อให้ตัวครูเกิดการรับรู้คุณค่า ในตนเองให้มากยิ่งขึ้น จนกระทั่งมีความสุขในการทำงานต่อมา

2. ตัวแปรความสัมพันธ์กับนักเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งมีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขในการ ทำงานของครู ซึ่งหมายถึงการเคารพเชื่อฟังครู การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ซึ่งปัจจุบัน นักเรียนสามารถ หาความรู้ได้ด้วยตนเอง และตามสถานกวดวิชาต่าง ๆ ซึ่งในบางครั้งนักเรียนบางคนอาจไม่เห็น ความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ของครูผู้สอน จึงละเลย ไม่ตระหนักที่จะให้ความสำคัญและความ เคารพยำเกรง ทั้งนี้ครูอาจใช้วิธีการแก้ไขโดยจัดชั่วโมงให้ครูและนักเรียนได้มีการพบปะ พูดคุย ทำ กิจกรรมชั้นเรียนร่วมกัน ให้การเสริมแรงทางบวก เพื่อสานความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น อันจะส่งผล ให้ครูมีความสุขในการทำงานมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสุขในการทำงานของครูในสังกัดอื่น เช่น ครูที่สอนโรงเรียนเอกชน โรงเรียนเทศบาล หรือครูในโรงเรียนเรียนร่วม เพื่อให้เกิดการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูแต่ละกลุ่ม
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาสร้างเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางด้านความสุขในการทำงานของครู
3. ควรศึกษาซ้ำถึงระดับการเปลี่ยนแปลงความสุขในการทำงานของครูเมื่อระยะเวลาผ่านไป เนื่องจากอาจมีตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความสุขในการทำงานของครูสู่ระดับสูงสุด
4. ควรใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานในเชิงลึก โดยอาจลดพื้นที่ในการเก็บข้อมูล